

VEREENIGING
VOOR PENNINGKUNST
TE AMSTERDAM

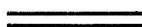

JAARVERSLAG
1945

BESTUUR

C. G. VATTIER KRAANE	Voorzitter
Dr. M. A. EVELEIN	Secretaris-Penningm.
Jhr. Ir. A. C. VON WEILER	} Leden
JAN WILS	

PENNINGRAAD

Dr. M. A. EVELEIN
Jhr. Ir. A. C. VON WEILER
JAN WILS

SECRETARIAAT

NICOLAISTRAAT 5 — 'S-GRAVENHAGE
GIRONUMMER DER VEREENIGING 96820

JAARVERSLAG VAN DE VEREENIGING VOOR PENNINGKUNST OVER 1945

Ter inleiding van het jaarverslag over 1944, geschreven in 1946, herdachten wij reeds de bevrijding van ons land. Nog meer in het teken der bevrijding staat het jaarverslag over 1945. De moeilijke oorlogsjaren zijn voorbij, waarin wij ons tevreden moesten stellen met een simpel jaarverslag, dat thans weer in zijn ouden vorm kan verschijnen, en waaraan wij weer meer inhoud hebben kunnen geven. Ook de enkele penning der oorlogsjaren dient weer door twee penningen te worden vervangen, waartoe wij in 1947 hopen te kunnen overgaan, al zal wegens de hogere kosten van aanmaak de contributie op den duur wel moeten worden verhoogd. Na den in dit jaar verschenen bevrijdingspenning wacht de leden nog een penning voor 1946.

Het ontwerpen van den bevrijdingspenning droeg het bestuur op aan den beeldhouwer W. Valk te Groningen, waarbij hem volledige vrijheid in de behandeling van het onderwerp gegeven werd. Zijn ontwerp wijkt af van andere bevrijdingspenningen. De naakte vrouwefiguur met het afgeworpen, ten deele opgebolde kleed verzinnebeeldt de bevrijding van alle knellende banden. De keerzijde vermeldt deze bevrijding in een opschrift, dat uitmunt door een fraaie compositie van gestyleerde sierletters. Pl I, 1.

In 1945 ontvielen door overlijden aan de vereeniging 8 leden, en bedankten 7 leden, daartegenover traden 20 nieuwe leden toe. Daarmede bedroeg op 1 Januari 1946 het aantal leden 255 tegenover 250 op 1 Januari 1945. Een der leden werd, tot groote voldoening van het bestuur, donateur der vereeniging door een gift ineens van f 250.— Uit Indië ontving het bestuur bericht van den heer W. L. Wesselo, vertegenwoordiger onzer vereeniging te Batavia. Volgens zijn schrijven was het archief der Indische leden geheel verloren gegaan. Het bestuur zal den heer Wesselo de noodige gegevens verschaffen om dit verlies te herstellen, zoodat te zijner tijd over den stand der leden nadere bijzonderheden kunnen volgen.

Sinds de bevrijding trad uit het bestuur de heer P. J. Gerke in verband met een regeeringsopdracht, welke hem naar Indië riep. In deze vacature werd voorloopig nog niet voorzien, in afwachting van een mogelijke terugkeer van den heer Gerke. In verband daarmede werd ook de vervulling van de vacature, in 1944 ontstaan door het overlijden van den heer H. Hotke, nog aangehouden.

De rekening en verantwoording over 1945, hierbij afgedrukt, werd door de kascommissie, bestaande uit de heeren G. H. 's Gravesande en L. Spaanderman, nagezien en goedgekeurd.

M. A. EVELEIN, *Secretaris.*

REKENING EN VERANTWOORDING

Saldo op 1 Januari 1945	f	2150 57
Contributies over 1945	"	787,23
Achterstallige contributies	"	80,—
Vooruitbetaalde contributies	"	20,—
Donateursschap (Gift in eens)	"	250,—
Verkoop nabestelde penningen	"	57,15
Verkoop jaarverslagen	"	31,—
		f 3375,95

OVERZICHT DER

	DEBET	
1 Jan. 1945	Saldo Nutsspaarbank	f 654,36
31 Dec. 1945	Rente	" 14,71
		f 669,07

VAN DEN PENNINGMEESTER OVER 1945

Honorarium kunstenaar, penning 1944		f	300,—
Kosten van aanmaak en afslagen penning 1944		"	741,40
Nabestelde penningen		"	261,50
Drukkosten jaarverslag 1943		"	127,73
(Hieronder een abusievelijk betaald bedrag van f 86,64, komende ten laste van Kon. Begeer. Terugontvangen Januari 1946.)			
Ontwerp keerzijde penning 1943		"	10,—
Drukwerk en verpakking		"	43,61
Porti		"	46,29
Algemeene onkosten		"	2,20
Geblokkeerde girorekening		"	946,50
Saldo 31 Dec. 1945:			
Giro	f	846,65	
Cassa	"	26,69	
Saldo Indië (20-6-40)	"	23,38	
			" 896,72
			f 3375,95

KAPITAALSREKENING

		CREDIT	
31 Dec. 1945	Saldo Nutsspaarbank	f	669,07
			f 669,07

OORLOGSGEDENKPENNINGEN

Hoewel het aantal herinnerings-penningen aan den wereldoorlog 1940-'45 niet zeer talrijk is, gevolg van de nog steeds beperkte mogelijkheden van aanmaak, zou toch de beschikbare ruimte voor dit artikel onvoldoende zijn om alle penningen te beschrijven, die verschenen zijn.

Wij volstaan derhalve met een beschrijving van enkele van de belangwekkendste penningen, waaronder de serie van 6 penningen van Prof. O. Wenckebach en de beide gedenkpenningen van J. Hekman wel de meest geslaagde zijn. Sommige zijn op Pl. I en II afgebeeld.

1943 *Gijzelaarskamp te Haaren*; herinnering aan een door de K.N.V.B. georganiseerde voetbalmatch van gevangenen. Pl. II, 1.

Voorz.: Het voorfront van het Groot-Seminarie, de ingang van het kamp, met het randschrift: „Durate et vosmet rebus servate secundis“, (Vergilius, Aeneis 1, 207): „Houdt vol en bewaart Uzelf voor betere tijden“.

Diam.: 50 m/m.-eeenzijdig.

Mod. J. Ph. v. Zegveld.

Willem de Zwijger; een terugblik op de bezettingsjaren 1940-'43 en een opwekking tot standvastigheid in het verzet. Pl. II, 2.

Voorz.: Borstbeeld van den Prins naar de gravure van H. Goltzius met naamrandschrift. Keerz.: Een groep van drie figuren, in het midden de Nederlandsche Maagd met vrijheidshoed, links een geharnast ridder, een tweekoppige slang met een speer doorstekend, rechts een priesterfiguur met de linkerhand op het hart, de rechterhand met uitgestoken wijsvinger ten hemel gericht.

Het randschrift op de keerzijde luidt: „In alle druc en rou malkander biet de hand, in alles zijt getrou, God's kerk en 't Vaderland“, de bekende spreuk van de zinneprent op het Verbond der Edelen.

Diam.: 50 m/m.

Mod. Jac. J. van Goor.

1945 *Bevrijdingspenning 5 Mei 1945*. Pl. I, 2.

Voorz.: Nederlandsche Maagd met driekleur en ontbloot zwaard, staande op een door Parcen gedragen schild. Het randschrift luidt: „Geen volk is waarlijk vrij, dat niet zichzelf bevrijdt“.

Keerz.: Vertoont een in de aarde geplant houten kruis, gedekt door een soldatenhelm, omgeven door de vlaggen van Nederland en de voornaamste bondgenooten. Onder het kruis de woorden: „Een nieuwe dageraad“ en daaronder de oorlogsdraak, geteekend met een hakenkruis. De modellen van deze penningen werden in 1943 gemaakt en bleven tot de bevrijding verborgen.

Mod. M. Kutterink.

Luchtbeschermingsdienst-Winschoten.

Voorz.: Silhouet van Winschoten, waarboven een bommenwerper. In de onderhelft het wapen van Winschoten en randschrift: „Luchtbeschermingsdienst Winschoten“; in het midden: 1940-'45.

Keerz.: Een brandemmer met haak en zwabber met opschrift: „Aangeboden aan Blokploegleden Blok XII LBD“. Onder de emmer: „In Victoria grati“. Als randversiering een krans van lekkende vlammen.

Diam.: 30 m/m.

Ontw. P. Polter Hzn. Mod. J. Ph. v. Zegveld.

1946 *Steenwijk ontzet door de Canadeezen*. Pl. I, 4.

Voorz.: De kerk van Steenwijk met het randschrift: Dit is de dag dien de Heere gemaakt heeft. (Ps. 118 : 24).

Keerz.: In een vierkant het wapen van Steenwijk met het opschrift: „Steenwijk ontzet door de Canadeezen - Donderdag 12 April 1945“.

Diam.: 50 m/m.

Mod. J. Ph. v. Zegveld.

Kinderuitzending van Tuindorp-Watergraafsmeer naar Friesland.

- Voorz.: Een pelikaan haar jongen voedend met haar eigen bloed. Op het nest het wapenschild van Amsterdam. Achter de pelikaan een gedeelte van de kaart van Friesland met een korenschoof en een koe, die gemolken wordt.
Het randschrift luidt: „Ik ben hongerig geweest en Gij hebt mij gespijzigd”.
- Keerz.: Opschrift: in dankbare herinnering aan de Kinderuitzending van Tuindorp-Watergraafsmeer naar Friesland Februari - Mei 1945. Aangeboden aan .....
Diam.: 87 m/m; Gietpenning. Mod. H. Kuyper.

Officieren van het 4e regiment Infanterie. Pl. II, 5.

- Voorz.: Twee handen, die elkaar drukken, de linkerhand met geharnaste handschoen, den militair symboliseerende, de rechterhand, onbedekt, stelt den burger voor. Achter beide handen een paal, waaraan prikkeldraad is bevestigd, dat voor en achter de handen rondloopt, zinnebeeld van de in krijgsgevangenschap gesloten vriendschap.
Het onderschrift luidt: 14 Mei 1940 - 5 Mei 1945.
- Keerz.: Een gedeelte van de militaire stafkaart van Leiden, Valkenburg, Katwijk en omgeving met het randschrift: Officieren 4e Regiment Infanterie 24-29 Augustus '39 — 10-14 Mei '40.
Diam. 50 m/m. Mod. H. Kuyper.

Slag in de Javazee; 27 Februari 1942. Pl. II, 4.

- Voorz.: Het naar links gewende portret van Schout bij nacht K. W. F. M. Doorman, met naamrandschrift.
- Keerz.: De voorplecht van zijn vlaggeschip, de kruiser „de Ruyter”, en op den achtergrond een gedeelte van de kaart van Ned. Indië met de Javazee.
Langs den bovenrand de laatste order die Doorman aan zijn officieren gaf, voordat zijn schip onderging: „Ik val aan, volgt mij” en langs den onderrand: „Slag in de Javazee, 27 Februari 1942”.
Diam.: 60 m/m. Mod. Pol Dom.

Staking van de Nederlandsche Spoorwegen op 17 September 1944. Pl. II, 3.

- Voorz.: Het symbool van de staking, het geveugeld wiel door middel van de remschoen op de rails geblokkeerd. Achter dit symbool de Nederlandsche vlag, tot uitdrukking brengende dat het Nederlandsche volk „achter de staking” stond, haar steunt.
Het omschrift luidt: N.V. Nederlandsche Spoorwegen.
- Keerz.: Het opschrift: „Ter herinnering aan de eendrachtige opvolging van het stakingsbevel - 17 September 1944”, terwijl in zwak relief in de fond achter dit opschrift de Nederlandsche leeuw is afgebeeld, als symbool dat het belang van Nederland deze staking eischte.
- Keerz.: Als keerz. I, doch met het opschrift: „In dankbare herinnering aan Uw steun en medewerking bij de Spoorwegstaking 17 September 1944—5 Mei 1945”.
Diam.: 50 m/m en 20 m/m, als draagpenning. Mod. J. Ph. v. Zegveld.

Bevrijdingspenning 5 Mei 1945. Pl. I, 5.

- Voorz.: De Nederlandsche Leeuw naar links omhoog springend; de Nederlandsche Maagd met speer een 4-koppige slang, in den vorm van een hakenkruis, doorstekend en met de rechterhand een eend de vrijheid gevend. Opschrift: 5 Mei 1945.
- Keerz.: In de bovenhelft een geknielde vrouwefiguur in treurige overpeinzing met bloemen in de linkerhand. Daaronder en vervolgende langs den rand de dichtregelen: Door Neerlands Volk — wordt eer en dank gebracht — aan Neerlands zonen — die als helden zijn gevallen. — Het offer van hun leven bracht ons allen — de vrijheid en de vrede, waarop smartelijk werd gewacht.
In de onderhelft een symboliek van liggende figuren in afwachting houding.
Diam.: 60 m/m. Mod. J. Hekman.

Hulde aan H. M. de Koningin. Pl. I, 3.

- Voorz.: Naar rechtsgewend borstbeeld van H.M. de Koningin, met randschrift: Wilhelmina - Koningin der Nederlanden.

Keerz.: In de bovenhelft een symboliek van 2 handen, de een houdende een brandende fakkel, de ander een bloeiende Oranjetak, tot uitdrukking brengende de bezieling, welke Hare Majesteit ons Volk tijdens den oorlog heeft gegeven, doordat Zij ons voorging in het verzet.

Daaronder de dichtregelen: Wanneer uit donk'ren tijd - Oranje een weg zal wijzen - zoo zal in eeuwigheid - ons Nederland herrijzen.

Diam.: 60 m/m.

Mod. J. Hekman.

6 Herdenkingspenningen van Prof. O. Wenckebach.

Deze serie van 6 penningen, geboetseerd op de grootte van 85 mm, met de bedoeling ze als gietpenningen in den handel te brengen, hebben alle dezelfde keerzijde: een zich van zijn boeien bevrijdende Nederlandsche Leeuw, die het hakenkruis vertrappt; het randschrift luidt: Je maintiendrai.

De 6 voorzijden symboliseeren de meest markante feiten uit den oorlog, terwijl voor de randschriften versregels werden gekozen uit het Wilhelmus.

- a. Herdenkt de gevallen soldaten uit de Meidagen van 1940: een gewonde krijger met schild en gebroken zwaard, met het randschrift: „Een eeuwich rijck verwerven als een ghetrouwe helt”.
- b. Een herinneringspenning op hen, die in de gevangenis hun trouw aan het Vaderland moesten boeten:
een gevangene in de cel.
Randschrift: „Nae tsuer sal ick ontfanghen van Godt mijn Heer dat Soet”.
- c. Eert de nagedachtenis van de velen, die voor het vuurpeleton hun bloed gaven: een geblinddoekte figuur, die, met op den rug vastgebonden armen, steunend tegen het Nederlandsche Wapen, als in zijn laatste verbeelding met zijn rechterhand dit Wapen streelt, terwijl twee geweerloopen op hem zijn gericht. Pl. II, 7.
Randschrift: „Den Vaderlandt ghetrouwe blij ick tot in den doot”.
- d. Herdenkt het lijden van de onnoembaar velen in de concentratiekampen: een aan het hakenkruis vastgebonden figuur, welke met zijn rechterhand het V-teeken maakt. Pl. II, 6.
Randschrift: „Als ick daeraen ghedencke mijn edel hert dat bloedt”.
- e. Is gewijd aan de standvastigen, die ondanks hevige martelingen hun geheimen bewaarden:
een geknielde figuur, met zijn handen tot vuisten gebald op den rug vastgebonden, welke met grimmige verbetenheid de martelingen ondergaat.
Randschrift: „Standvastich is ghebleven mijn hert in teghenspoet”.
- f. Is een herinnering aan de algemeene tyrannie tijdens de bezetting:
een knielende, in gebed verzonken, geboeide figuur.
Randschrift: „Die tyrannie verdrijven die mij mijn hert doorwondt”.

Behalve d. dragen alle penningen op de voorzijde in romeinsche cijfers het jaartal waarin de medailleur de modellen boetseerde: No. 1 in 1940, kort na de capitulatie, nog onder den indruk van de ramp die ons land had getroffen, de overigen in 1942, toen de bezetter zijn macht des te drukkender deed gevoelen.

De penningen worden in den handel gebracht door 's Rijksmunt te Utrecht en verkocht ten bate van de Stichting 1940—1945.

Diam. als gietpenning: 85 mm; als slagpenning: 60 mm.

VON WEILER

1

2

3

4

5

6

7

VERZAMELEN VAN PENNINGEN

SPECIALISEEREN

Er zijn menschen, die niets willen verzamelen, omdat ze bang zijn aan hun bezit te zullen blijven hechten. Hun onwil is juist een bewijs, dat ze graag verzamelen, maar ze kennen zichzelf goed. Immers: gaan ze eenmaal aan den gang, dan zijn ze niet te remmen. Minder sterke naturen — en daartoe behoort ik helaas — verzetten zich niet tegen dien drang en als ze dan nog het ongeluk hebben een groote artistieke belangstelling te bezitten is het hek geheel van den dam.

Nu men mij gevraagd heeft iets te schrijven over het verzamelen van penningen heb ik nagedacht hoe het met mij in den loop van vele jaren is gegaan. Dit praatje draagt daardoor een zeer persoonlijk karakter en het gaat meer over mezelf, dan over penningen. Toch hoop ik, dat mijn ervaringen er anderen toe brengen zullen om mijn voorbeeld te volgen, althans wat de laatste phase van mijn verzamelwoede betreft.

Als jongen reeds legde ik collecties aan. Wat heb ik al niet verzameld? Stempels, postzegels, vlinders, eieren. Later boeken — niet alleen uit lust tot lezen, maar ook om de typographische schoonheid —, graphiek, munten, maar tot penningen kwam ik niet. Enkel om financieele redenen. Want ik vreesde, dat het zeer kostbaar zou zijn en, nietwaar?, men kan toch niet alles doen, waar men verlangen in heeft.

Toch: munten en penningen is maar één stap. En dien stap heb ik tenslotte toch gedaan. Op een wonderlijke manier. Er was een familielid overleden, dat in het bezit was van miniaturen. Tegen een belachelijk lagen taxatieprijs kocht ik die prachtige portretten. Daarbij waren er twee in zwarte lijstjes. De portretjes — een man en een vrouw — waren met olieverf op zilveren munten geschilderd. De miniaturen kon men uit de lijstjes halen, op elkaar leggen, zodat ze een penning vormden. Aan de achterzijde stond in een oud handschrift: „Med. v. d. slag v. 25 April 1607 in de Baaij v. Gibraltar, onder van Heemskerken”. Op de penning van het vrouwtje las men in hetzelfde handschrift: „De medalje is van de aanval op Kadix 1596 — waar het schip van van Hendriks zoon door zijn eigen vuur verbrande”.

Mijn belangstelling ging aanvankelijk voornamelijk uit naar de miniaturen, dus naar de schilderingen op de penningen, maar ook de zilveren munten interesseerden mij. Daarom ging ik met mijn schat naar het Voorhout en liet de miniaturen zien aan den toenmaligen directeur van het Munt- en Penningkabinet, den heer A. O. van Kerkwijk. Hij had alleen belangstelling voor de penningen, wat me teleurstelde, maar volkomen begrijpelijk was, achteraf beschouwd. En hij verklaarde me, dat ze niets waard waren, omdat ze beide gehalveerd bleken te zijn. „Als”, zoo herinner ik me, dat hij zei, „de penning van Heemskerk gaaf was, zou hij wel f 1200 waard zijn, maar nu niets”.

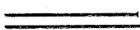
Zooals ik schreef: ik was teleurgesteld. Mijn mooie miniaturen niets waard! Nu ze voor me liggen, terwijl ik dit schrijf, kijk ik van mijn werk op en ben toch blij ze te bezitten. Vooral het vrouweportretje is heerlijk geschilderd, al is de penning vernield. Maar dit bezoek aan het Voorhout had toch mijn sluimerende belangstel-

ling opgewekt. Toen moest ik, voor mijn beroep, een bezoek brengen aan de fabriek van Begeer te Voorschoten, waar ik veel penningen zag van Oranjevorsten, en nog steeds heb ik spijt toen geen geld te hebben gehad om die collectie aan te schaffen. En van dien tijd af heb ik, zeer bescheiden, een aantal penningen aangeschaft, dat men nog geen verzameling mag noemen.

Het wordt een verzameling, want natuurlijk ben ik lid geworden van de Vereeniging voor penningkunst. Welke penningen ik daarvan in mijn bezit heb behoef ik niet aan de leden van deze vereeniging te vertellen; zij bezitten ze ook. Maar wèl wil ik zeggen, dat de verzamelaar een bepaalde richting moet uitgaan, zich moet gaan specialiseeren. Alles bijeenbrengen is onmogelijk en evenals men dit bij postzegelverzamelaars ziet, die zich bepalen b.v. tot Nederland en Koloniën, zal een bescheiden collectionneur er toe over gaan penningen van een bepaalde soort bijeen te brengen. Wat is logischer, dan dat iemand, die b.v. architect van beroep is, zich toelegt op het bijeenbrengen van penningen, die betrekking hebben op architectuur, en iemand, die liefde heeft voor litteratuur en kunst, op dat gebied een collectie aanlegt? Zoo kan ieder naar eigen voorkeur handelen en welk een rijke mogelijkheden biedt dit terrein.

Op allerlei manieren kan men zijn collectie uitbreiden, ook door ruilen, zooals verzamelaars van exlibris dit doen. De mogelijkheid daartoe bestaat reeds, naar men mij mededeelde. De verzamelaars vinden elkaar spoedig genoeg, want helaas is die kring nog lang niet groot. Wellicht, dat hij hierdoor grooter wordt en de Vereeniging voor Penningkunst eveneens.

G. H. 's GRAVESANDE

DE KEUR ONZER NEDERLANDSCHE NUMISMATISCHE VERZAMELINGEN IN HET RIJKSMUSEUM

De tentoonstelling van munten en penningen, welke van 13 Juli tot 1 September in het Rijksmuseum te Amsterdam werd gehouden, is er een van groot formaat geweest. De gelegenheid, welke mij door het schrijven van onderstaand artikel werd geboden, om met lof van deze tentoonstelling te gewagen, heb ik dan ook gaarne aanvaard.

Aangezien dit artikel uiteraard het meest op de penningen dient te zijn gericht, zal ik eerst deze langs gaan. Om echter aan de volledigheid niet te kort te doen, zal ik daarna nog kort bij de munten stil staan.

Van de penningen der vroege Italiaansche renaissance wil ik dan speciaal noemen het zeer magistrale portret van Johannes VIII, Palaeologos, Keizer van Byzantium door Pisanello; van Antonello Della Moneta het portret van Cristoforo Moro, Doge van Venetië; van Bartolommeo Melioli, het portret van Maximiliaan, Duitsch Keizer; van Giovanni Candida, het portret van Karel den Stouten, als ook de voor ons idee wat luguber aandoende koppen van den lateren Paus Julius II, en zijn broeder; van Fiorentino de fraaie kop van Paus Innocentius VIII en Hieronymus Savonarola; van een ons onbekend medailleur een portret van Keizer Karel V, om uit de latere renaissance vooral niet voorbij te gaan aan Leone Leoni met zijn fraai portret van kardinaal Granvelle. Aan Gianpaolo Poggini komt de verdienste toe Philips II in al zijn stuurschheid te hebben weergegeven.

Van de plaquettes der Italiaansche renaissance worde de graflegging van Christus door Riccio speciaal genoemd. Op elk der gezichten, welke op deze plaquette voorkomen — en het zijn er zeer vele —, komt de smart en vertwijfeling op zoodanige wijze tot uitdrukking, dat men als het ware het mede-beleeft. Het wil mij voorkomen, dat deze lieden hun overtuigend geloof in hun werken hebben willen tot uitdrukking doen komen, wat hun dan ook zeer zeker gelukt is.

Van de penningen uit de Duitsche renaissance vermeld ik in het bijzonder werken van Dürer, Hans Krafft en vooral Hans Schwarz met zijn prachtige portretten van Graaf Jan van Egmont, Matthäus Lang, Keizer Karel V en anderen. Het uiterst gedetailleerde werk van Friedrich Hagenauer bevredigt ons ten volle. Een fraai stuk uit de zelfde school is voorts de aanbidding door de herders, toegeschreven aan Lucas Richter. Zeer speciaal munt deze penning uit door zijn prachtige oude patina, aan welke aangelegenheid door vele verzamelaars te weinig aandacht wordt besteed.

Vergeeten wij vooral niet Hans Reinhart met zijn prachtige Drievuldigheidspenning. Zooals in den catalogus reeds is opgemerkt, valt dit werk eenigszins uit de gebruikelijke toon der medailleurs. Het gaat meer over naar het werk der fijne minutieuse zilversmeden. De algemeene beschouwer heeft dan ook weinig idee over de wijze waarop dit stuk is gemaakt. Ter verduidelijking diene vermeld, dat het een gegoten stuk is, hetwelk daarna wordt gegraveerd en geciseleerd. Ten slotte zijn engeltjes, loovertjes, kruis, rijksappel, enz. er op gesoldeerd.

Van deze Duitsche penningen en plaquetten, alsook van die der Fransche school, zou nog veel gezegd kunnen worden, doch aangezien het kort bestek van dit artikel zulks niet toelaat, volsta ik hiermede en ga over op de plaquetten en andere penningen der 17e en 18e eeuw, teneinde hierbij wat langer stil te kunnen staan. Hier dienen vermeld te worden van Joannes Lutma de oudere, de fraaie portretten van Frederik Hendrik en Amalia van Solms. Eveneens, hoewel het geen knap gezicht is, van Joannes Lutma de jongere het portret van Joost van den Vondel; van Pieter van Abeele het fraaie kinderhoofdje met veder-baret van Willem II, en ook zijn moeder Maria van Engeland. Uitnemend is ook van den zelfden meester de penning met de gezamenlijke portretten van Oranjeprinsen; Wouter Muller verdient veel lof voor de penningen van Tromp en de Ruyter, met op de keerzijde de uiterst gedetailleerde weergave van een zeeslag. Doch mijns inziens wint het de Tromp van de de Ruyter, juist omdat de rand van dezen penning een minimum dikte heeft, waardoor een reliëf van waardevolle distinctie wordt verkregen.

Van de geslagen en gegoten penningen uit de 17e eeuw zijn de werken o.a. van Coenraad Bloc, van Bylaer, van der Wilgen, Dirck van Ryswyck en Juriaen Pool vermeldenswaard. Uit de 18e eeuw noemen wij Jacob van Dishoecke, Martinus Smeltzing, Martinus en J. G. Holtzhey, de Zeister B. C. van Calcar en de Bossche naar Theodoor van Berckel.

De gedreven plaquetten en zilveren schaaltes van de Groot-meesters Paulus en Adam van Vianen verdienen ons aller lof en bewondering. Deze stukken getuigen van durven en kunnen, van kracht en fijne besnaardheid. Doch naast dit alles is het speciaal de prachtige antieke patina, welke door meer dan drie eeuwen ouderdom werd verkregen, die ons deze schaaltes zoo aantrekkelijk doet zijn.

De fraaie meestal gegraveerde, doch ook wel gedreven en geslagen geboorte-, doop-, huwelijks- en begrafenispenningen voeren ons terug naar het oude Nederlandsche familieleven, het leven van de intieme, huiselijke sâam-gebondenheid en veelal vrome Godsdienstzin. Wanneer wij deze stukken van fraai-ambachtelijk-kunnen aanschouwen, dan zijn het niet alleen de stukken zelve, die ons bekoren, doch evenzeer de gedachte aan dat gezinsleven onzer voorouders.

Mannen als Abeele, Muller, Pool, van Dishoecke, Holtzhey en van Swinderen hebben ons op dit gebied fraaie specimina nagelaten, zoowel algemeene alsook die voor bijzondere gelegenheden gemaakt zijn geworden.

Uit den modernen tijd verdient op dit gebied nog te worden genoemd D. van der Kellen, J. J. Schouberg, Menger, Begeer, J. C. Wienecke en J. J. van Goor.

De Gildepenningen zijn voor het volk gemaakt en door dit ook gebruikt. Ze zijn dus echte „volkskunst” en geven een indruk van het volksleven. Doch wèlk een volksleven! Zeker geen vervlakt en inhoudloos volksleven. Enkele der gildepenningen steken boven het gemiddelde uit, en hebben meer kunstwaarde. Daaronder behooren zeker die van Middelburg en ook de fraaie zilveren begrafenischilden van Rotterdam, Hoorn en Gouda. Welk een plechtige begrafenisstoet moet dat geweest zijn, wanneer een gildebroeder door de medeleden van het gilde grafwaarts gedragen werd, de kist op de baar gedekt met het lijkkleed oftewel „de pelle”, welke dan omhangen werd met deze prachtige gedreven zilveren schilden.

De verzameling gildepenningen en begrafenischilden vormde dan ook een belangrijk onderdeel der tentoongestelde collecties.

Volstaan wij met uit het begin der vorige eeuw den imposanten gouden penning op de Vereeniging met België te noemen.

Het is een man als Anthonie Begeer geweest, die ná 1870, in navolging van Chaplain en Roty in Frankrijk, de groote stoot heeft gegeven aan een vernieuwde ont-

wikkelingsgang der Nederlandsche penningkunst. Van de Fransche voorbeelden waren verschillende fraaie plaquettes aanwezig o.a. Maternité van Roty; van de Nederlanders vielen o.m. op: Wienecke, Begeer, van Goor en Prof. Huib Luns. De collectie draagteekens zou ik willen noemen een verzameling uit het „ancien régime". Ze zijn een streeling voor het oog. Ook de tentoonstelling militaire decoraties vormde een waardevolle verzameling op zichzelf. De gouden ambassadeurspenning voor Doggersbank spande in deze zeker de kroon, doch het feit, dat het meerendeel der in den laatsten oorlog ingestelde onderscheidingen ook reeds vergetenwoordigd was, zij vermeldenswaard.

Teneinde de tentoonstelling meerdere luister te doen bijzetten, waren nog een behoorlijk aantal andere voorwerpen, alle van een algemeen numismatische strekking, bijeen gebracht, doch wel het meest picturale en beeldende kunst. Zoo waren er gravures van vorsten, hooggeplaatste personen, zilversmeden en andere kunstenaars. Meest alle door bekende graveurs vervaardigd.

Van de schilderijen wil ik het portret van het personeel van de Munt van Holland te Dordrecht door Samuel van Hoogstraten noemen.

Doch wel niemand zal het mij euvel duiden, dat ik, Overijsselaar zijnde, even zeer speciaal stil sta bij het portret van een muntverzamelaar door den Overijsselschen schilder Gerard Jan Palthe.

Kan iemand mij over Palthe en zijn werk nadere inlichtingen verschaffen? Zijn er bijv. eenige aanwijzingen wie de op dit fraaie paneeltje voorgestelde persoon is? Aangezien het mijn bedoeling is bouwstoffen voor een toekomstige biografie van Palthe te verzamelen, zal ik voor iedere aanwijzing ten zeerste dankbaar zijn.

Het meerendeel van de geëxposeerde gouden munten heeft den respectabelen ouderdom van ongeveer 2500 jaren bereikt. Het is dan ook te verwonderen, dat de stukken zoo schitterend bewaard zijn gebleven. Aangenomen mag dan ook wel worden, dat ze al eeuwen de „troetelkinderen" van uitstekende verzamelaars zijn geweest.

Resumeerende kan gezegd worden, dat de herdenking van het in 1942 reeds plaats gehad hebbend 50-jarig bestaan van het „Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Munt- en Penningkunde" door het houden van deze tentoonstelling op een wel zeer waardige wijze is gevierd geworden.

Wenschen wij genoemd Genootschap vele goede jaren van ijverigen en vruchtbaren arbeid toe!

Steenwijk, 2 October 1946.

E. TEN KATE Jzn.